

10. Нива на интерпретация на валентиновите сакраменти.

Искам да обърна внимание на възможността за трипластов прочит на петте валентинови сакраментата като теологичен, психологичен и митопоетичен модел на пътуването на душата към своя истински дом.

1. Теологичен модел: сакраментите са символни съответствия на възлови моменти от живота на инкарнирания Логос, знакови повторения на архетипални жестове, завещани от Богочовека (круцификация, възкресение, възнесение, сватбена вечеря със спасените, брачно тайнство). В този смисъл съответствието между Христов акт и християнски сакрамент не следва историческата логика на каноничните евангелия – тайната вечеря със апостолите, която е прототипа на евхаристията, исторически е преди круцификацията, която символно съответства на баптизма като въвеждащ в Христовата църква сакрамент. Обяснението може да бъде в това, че първата идея за сакраменти в християнството идва от апостол Павел, който никак не се е вълнувал от историческата репрезентация на Логоса и нейното точно мистериално копиране в ритуалите на християните. Което още веднъж идва да покаже, че оригиналното християнство не е било “религия на историческия човек”, както изглежда сега – от 2000-годишната ни перспектива.

В потвърждение на горното е и факта, че намерените гностични евангелия в Наг Хамади започват наратива си от момента на възкресението на Исус – там, където свършват каноничните евангелия, с което свършва и “историята”, образно казано. Тайното учение на “живия Исус” е това, което е интересувало гностиците. Не биографията му преди круцификацията, когато се предполага, че не е бил “жив”, а именно комуникацията му с апостолите след възкресението. Тази схема съответства на реда на сакраментите, запазен и до днес в ортодоксалната църква: баптизъм = круцификация, помазване = възкресение, евхаристия = сватбена вечеря на спасените. Силният павелиански отпечатък в случая си е казал думата. В този смисъл евхаристията пресъздава един пост-круцификационен феномен – акта на изкупление на избраниците на Логоса чрез ритуалното изяждане и изпиване на Бога. (Естествено, брачната камера не е намерила място в

ортодоксалната църква. То и не може да бъде другояче, защото тайнството предполага един солитарен мистицизъм, чужд на институционализираната религия с нейния силен социален контекст.)

Търсейки съответствия между християнските сакраменти и Христовите актове, документирани в историчните евангелия, ще забележим, че апостол Павел е сторил нещо много интересно: той е “отделил”, така да се каже, тези жестове на Исус, които са подходящи за сакраментално повторение (баптизъм, помазване, тайна вечеря) като ги е натоварил символно с мистичното значение на жестовете, маркиращи героичната граница между смъртта и живота на Богочовека (круцификация, възкресение, възнесение). Последните са невъзможни за пресъздаване, те не могат да се драматизират ритуално, затова биват проектирани върху пресъздадимите актове. Тъй баптизмът става равнозначен на круцификацията, помазването – на възкресението, консоламентумът – на възнесението, евхаристията – на тайното предаване на гноза (“тайната вечеря” като секретно захранване със специално знание) и т.н.

Разбира се, този подход за търсене на съответствия между Христов акт и християнски сакрамент, особено в историческата му част, е чисто спекулативен. Ние не знаем какво е представлявало християнството в периода, когато са писани писмата на Павел, далеч преди да се появят псевдоисторичните евангелия на Марко, Матей, Лука и Йоан. Имало ли е тогава ясна концепция за исторически Месия? Най-вероятно не. Митът за историческия Спасител е бил една приказка за начинаещи – ефектен начин да се примами душата да запътешества във вътрешните си пространства: от вътрешен баптизъм през вътрешно помазване към светая светих на сватбената вечеря и брачното легло.

2. В този смисъл е важен психологичния прочит на сакраментите, който оголва същността на изкуплението до вътрешни, интрапсихични феномени на нарастваща дезидентификация от формата и връщане в изначалното състояние на “чиста субектност”. Тук баптизмът е смърт на психо-физическото его, което е изцяло в контекста на обективната историческа реалност, помазването е събуждане за пневматичната идентичност, касаеща архетипалното съзнание – неисторично и имперсонално-митично, консоламентумът е навлизане в още поразфинираните аспекти на съзнанието, където се появяват безкорелатни имиджи, евхаристията е любовна комуникация с ангелския близък, което съответства на получаване на интуитивно знание от мистериозен безкорелатен източник, брачната камера означава навлизане в най-секретните дълбини на съзнанието, където концептуалната структура на

аза се крие в парадоксалното усещане за знание на всичко и нищо едновременно.

Ако се опрем на класическата октава на Птолемей от осем кардинални еона, групирани в четири субект-обектни двойки (сизигита) от същност и проявление (ousia/hypostasis), то можем да разгледаме възкачването по «стълбата» на все по-интимното прибиране в Субекта като дискретно отразено в съответните християнски сакраменти. Най-ниската двойка в тази система е човек-общество (anthropos-ecclesia) като базисна субект-обектна дуалност на светското (профанно) съзнание. Субектът на тази дуалност е психо-физическият организъм, изцяло обърнат към света и неговите времеви и пространствени измерения, възприемани като единствено валидни реалности. Това е егото на модерния, историческия човек, което се предава при баптизма, за да се влезе в субектните, архетипални, надвремеви сфери на съзнанието. Това не става изведнъж; по-скоро с акта на баптизма започва един деликатен процес на изкачване до по-високо ниво на субект-обектна дуалност, когато разделителната линия минава вече в самия индивид. Една част от опита идва отвън – от обективната сензорност – и тя е обекта на вътрешния субект, който е надисторичен. Баптизмът разколебава и отмива обективната основа на аза; помазването, от своя страна, разпалва и укрепва една субективна опора, която идва отгоре (еднозначна с Петрарковото «benigno lume nel ciel, per cui s'informa humana vita»). Базата на субекта вече не е в частната обективна реалност на индивида, а в универсалния свят на архетипите и техните символно-митични драматизации. Субект-обектната дуалност Anthropos – Ecclesia се е преместила в самия «антропос» като двойка Logos – Zoe, означаваща архетипален субект (лишен от частна биография и базиран на безкорелатни имиджи без обективни съответствия) срещу сензорен обективен опит, който захранва Логоса с проявени в света йерофании.

Този нов субект (Логос) съответства на печата при помазването («God anointed us, set his seal of ownership on us, and put his Spirit in our hearts as a deposit, guaranteeing what is to come», Cor.2, 1:21) Раждането на безкорелатния, извънвремеви субект е именно помазването с миро – печата, целувката на Логоса върху челото на неговата обещана съпруга.

Консоламентумът стабилизира горната субект-обектна трансформация, правейки я необратима (чувството за историчност напълно изчезва, субектът обитава изцяло сакралния *nunc stans*). Евхаристията е плода на тази трансформация – изкупването на субекта чрез обсипването му с познание и любов. Това е едно позитивно обдаряване, извършващо се в общението на субекта с примордиалната Мистерия (изяждането и изпиването на Логоса Изкупител). Този субект

става толкова богат на изкупващи видения (Divine visions), че заема изцяло мястото на «обективния историчен опит». Цялата сензорност започва да се валидира единствено като облича в сетивен език спускащите се отгоре теофании.

Може да се каже, че първите четири валентинови сакраментата – от баптизъм до евхаристия – съответстват на оформянето на сизигито Логос/Зоя, при което субект-обектната дуалност остава затворена в самия индивид, развивайки се в посока към укрепване на субекта (Логос) и изличаване на обекта (Зоя). С брачната камера разделителната линия вече се премества в самия субект (Логос). Ражда се чисто субектното съзнание без съдържание. Всичко, което е било предадено в акт на позитивно изпразване при евхаристията, тук се превръща в обект. Идентификацията с него отслабва все повече и повече, навлиза се в тъмните дълбини на Бог Мистерия, където усещанията стават с негативен характер. Азът се смалва и стопява, погълнат от Аза на Бога – феномен, който може да се опише само с парадоксалното разширяване до всичко и изчезване до нищо едновременно. Всякакво субект-обектно разграничение престава да съществува.

3. Третият прочит – митопоетичният – интерпретира сакраментите като поетична егзегеза на пътуването на душата към своя истински дом в Плеромата. При това теологичните концепции се обличат в красиви символи, които идват от хилядолетната традиция да се изказва сакралното с митопоетичен, символен език. Тук огледалото на психиката се измива от светските си петна и се обръща на 180 градуса навътре (баптизъм), за да отрази искрата на пневмата, която, раздухвана от топлия бриз на Светия Дух, запламтява в ослепителен пламък (помазване); тук сияйното видение на Логоса така поглъща вниманието, че светът напълно избледнява (изкупление, консоламентум); тук Божият Син храни евхаристийно душата с гноза за нейната същност като сизиги от Логос (рациум, яснота, съзнание) и София (благодат, озарение, интуиция); тук най-сетне душата се слива с ангелския си близък в брачната камера, при което се изпълва със Светлината и престава да съществува като сепарирана от Бог единица.

В това пътуване на психиката навътре към центъра си – минавайки през символи като огледалото, светлината, ангелския близък, който храни с гноза и разтваря любовно във себе си – има едно преминаване от лъжлива към истинска идентичност, усещано като смърт на индивидуалното съзнание. Ако баптизмът и помазването обръщат огледалото на душата към светлината на Логоса, а консоламентумът стабилизира това съзерцание (the point of no return), то евхаристията

окончателно разбива илюзията за отделност и независимост на психиката-огледало от Светлината на Логоса. Психиката се осъзнава като отражение на Логоса, а свещеният брак е видян като неизменна плеромна реалност. Логосът и София никога не са се делили истински, сепарацията им е само един сън в царството на илюзиите. Това е познанието, което води до сливането – пълното и блажено разтваряне в божествения съпруг, явил се като сизиги Син/Свети Дух, положен в непроявения океан на Бащата.

Няколко момента от пътуването на душата заслужават внимание. Докато огледалото на психиката е насочено навън, Бог остава невидим. Когато психиката се измие и насочи навътре, отначало нищо не се вижда. Искрата на пневмата е все още миниатюрна, неразвита в пламък. (Затова баптизмът като принципно негативно тайнство се оприличава на смърт.) Пламъкът на пневмата се дава при помазването. Тогава Бог се разкрива за пръв път в хипостазата си на Свети Дух. Светият дух е светлина и бриз едновременно, той се самораздухва в силен бял пламък, който е знак за мистично обручение (печата на челото, светлинното тяло като сватбена дреха, мъдростта и търпението в маслиновото масло, аромата на венчални цветя в балсама). Помазването е един вид годещ с Бог, даване на име, подпечатване на избраните. Сгодените трябва да са си верни, да гледат един в друг, да се съзерцават взаимно в сладост и топене (огледало в светлина, светлина в огледало). Консоламентумът потвърждава тази вярност на човека към Бога, сакрализирайки я с тайнство. Тук вече се преминава към действия. Евхаристията е сватбената вечеря, на която Христос храни душата със своята плът и кръв от Логос (Слово) и Свети Дух (пневма). Той се отдава с любов, тя го поема с вяра. Именно това тайнство стои в основата на специфично полови език на валентинистите, които осмислят човешкото като женско, а божественото – като мъжко. Човешкото е женско в смисъл на “кеномно” – знаково за празнота, липса, дефицит, докато божественото е мъжко в смисъл на плеромно – знаково за пълнота, изобилие, копнеж за изпразване. Ангелите-годеници от кохортата на Спасителя като лъчи от Светлината на Абсолюта са “мъжки”, защото се изливат върху закопнелите за гноза пневматични семена. Възможно е божественото да се разкрие в женска хипостаза – такъв случай е документитран с Валентиновия ученик Маркус, на когото му се явява Грацията (гр. charis) в женска форма и го изпълва с гноза в мистичен акт на просветление. Забележителното е, че Маркус свързва просветлението си с тайнството на евхаристията с вино – като причастие с кръвта на Грацията, която изпълва инициата и го просветлява. Сам наричайки се “утроба на Грацията” (човешкото, осмисляно като “женско”, независимо от пола!), той е вярвал толкова силно в способностите на жените да даряват гноза

с кръвта на Грацията, че е държал да извършва евхаристия с жена до себе си, която да подава виното.

Този пример показва, че човешкото “женско” и божественото “мъжко” са символни означения на човешката способност да се поема и божествената способност да се отдава гноза и благодат. В действителност, дори божественото да ни се яви с пол, зад този пол винаги прозира двойната мъжко-женска хипостаза Логос/София, независимо каква е външната доминанта. Другояче казано, мъжкото божествено начало винаги има дискретни женствени характеристики като отдаване, смирение, търпение, умение да утешава, изслушва и опрощава, тъй както женското божествено начало винаги има мъжки характеристики на активно изливане в инициата и даряване с яснота, логика и гноза. Нито едното, нито другото могат да накърнят перфектната вирилност или фемининност на явилия ни се ангел – те са неизменни елементи от неговата/нейната динамична пълнота.

Със задълбочаване на връзката човек-Бог нараства и чувството за отговорност – парадоксална отговорност не толкова пред човечеството, колкото пред Бог. С помазването инициатът получава Светия Дух, но на този етап връзката е още съзерцателна, още стои в предверието на голямата любов. С консоламентума се влиза в по-сериозни води – тук Логосът вече взема нещата в свои ръце и активно “слиза в инкарнация” до нивото на инициата, явявайки му се като субектен образ без външен корелат. Няма ли го това усещане за общуване с осезаема духовна реалност, няма го и евхаристийното изяждане и изпиване на Логоса (поемането на неговите сватбени дарове). Това изисква стриктна самодисциплина у инициата. Връщането в света става невъзможно; някои врати трябва да се захлопнат, за да се проясни съзнанието за голямата врата на Кръста, дяляща нашия мизерен свят от Плеромата. Логосът не ни спестява тази отговорност – напротив, той държи да ни осветли каква голяма жертва прави за нас, слизайки в полето на безкорелатните образи. Това не е натякване, а призив за сериозно партниране. Подобно убеждение споделят и валентинистите. Според тях слизащите ангели получават баптизъм за мъртвите, несъбудени за гноза души, задължавайки се да просветлят съответните си пневматични “годеници”, понеже без тях не могат да се върнат обратно в Плеромата. Ето я триумфалната валентинова идея, че Христовата круцификация е цената на индивидуалните ни животи, които трябва да върнем обратно на Спасителя (явяващ ни се като безкорелатен имидж), за да можем заедно да възкръснем и влезем през вратата на Кръста в Плеромата.

Голяма е отговорността на човека. Обръщайки лице към Бог, той трябва да е готов да напусне този свят завинаги, за да не се окаже напразна спасителната операция на Логоса.